

تلاش در نهایت صداقت

اشاره

وزارت جهاد کشاورزی در دولت نهم در زمره وزارتهایی بود که در تمام عمر خود یک وزیر را در صدر فعالیت‌های کشاورزی داشت. این وزارتخانه طی ۴ سال گذشته با فراز و نشیب‌های فراوان از جمله تغییرات جوی، رکود اقتصاد جهانی و از طرفی تغییر تعرفه‌های وزارت بازرگانی و صعود و فرود واردات و صادرات (که از اراده وزارت جهاد کشاورزی خارج بود) روبرو بوده است. با این همه تولید سالانه بیش از ۱۰۰ میلیون تن محصولات کشاورزی، اشتغال پایدار و ایجاد ارزش افزوده و از طرفی صادرات محصولات مازاد و ارزی آن مدیریتی عظیم و کارآمد می‌طلبید.

امروزه بخش کشاورزی ۲۳ درصد اشتغال، ۱۴ درصد تولید ناخالص ملی، ۳۱ درصد صادرات غیر نفتی و ۹۴ درصد نیازهای غذایی کشور را تامین می‌کند، بنابراین هرگونه تحولات در عرصه کشاورزی به طور ملموس شاخصه‌های مختلف اقتصادی کشور را تحت تاثیر قرار می‌دهد. نکته مهمتر از همه این که امروزه امنیت غذایی در هر کشور به ویژه در کشور جمهوری اسلامی ایران به خاطر شرایط خاصی که دارد از ارکان اصلی تامین امنیت ملی محسوب می‌شود. سرعت بخشیدن به روند خودکفایی در تولید محصولات استراتژیک کشاورزی؛ توسعه اشتغالزایی به ویژه برای تحصیل کردگان رشته‌های کشاورزی، افزایش صادرات؛ دانش محور کردن فعالیت هادر بخش کشاورزی و ساماندهی کلیه فعالیت‌ها در بخش از مهمترین برنامه‌ها

و سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی در دولت نهم بوده است. در این مدت در سایه مجاهدت‌های کشاورزان پر تلاش و کلیه همکاران در وزارت جهاد کشاورزی علیرغم نارسایی‌ها و تنگناهایی که در تمامی این دوران وجود داشته و علیرغم بروز بی سابقه ترین خشکسالی و سرمازدگی در کشور در طول یک سال گذشته (۱۳۸۶) نه تنها بخش بزرگی از توفیقات پیش بینی شده در برنامه کاری وزارت جهاد کشاورزی محقق شده؛ بلکه در بسیاری از حوزه‌ها، توفیقات و دستاوردهای بخش در حد فراتر از پیش‌بینی‌های قبلی بوده است.

از آن هم، قبل از رشد کافی و به اصطلاح قبل از رسیدن به مرحله «پنجه زنی» گرفتار سرمای شدید و طولانی شد و در ادامه نیز با خشکسالی شدید مواجه شد و از بین رفت و در نهایت با کاهش قابل ملاحظه‌ای در امر تولید روبه رو شدیم. البته با تدوین و اجرای برخی طرح‌های ضربتی پیش بینی می‌شود تولید گندم کشور در فصل زراعی آتی روند رو به رشد خود را ادامه داده و خودکفایی در تولید گندم استمرار پیدا کند.

جو:

میزان تولید جو در سال زراعی ۸۴-۸۳ معادل ۲ میلیون و ۸۵۶ هزار تن بود که این میزان در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۳/۴ درصد رشد به رقم ۲ میلیون و ۹۵۶ هزار تن و در سال زراعی ۸۶-۸۵ به ۳ میلیون و ۸۵۰ هزار تن رسید که نمایان گر حدود ۳۰ درصد رشد نسبت به سال قبل می‌باشد. وضعیت تولید جو در سال زراعی گذشته نیز تا حدودی شباهت به وضعیت تولید گندم داشت و خشکسالی

محصولات زراعی:

گندم:

میزان تولید گندم در سال زراعی ۸۴-۸۳ معادل ۱۴ میلیون و ۳۰۷ هزار تن بود که این میزان در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۲/۴ درصد رشد به رقم ۱۴ میلیون و ۶۳۳ هزار تن و در سال زراعی ۸۶-۸۵ با ۸/۵ درصد رشد به ۱۵/۸ میلیون تن رسید. به این ترتیب برای نخستین بار در طول ۵۰ سال گذشته، شرایط لازم برای ورود ایران به جمع ۱۲ کشور عضو باشگاه

صادر کننده گندم جهان فراهم شد.

متأسفانه در سال زراعی (۸۷-۸۶) جاری به دلیل سرمازدگی و خشکسالی کم سابقه، لطامات سنگینی به بیش از ۴ میلیون هکتار گندم‌زارهای دیم کشور وارد شد و تولید گندم کشور به میزان چشمگیری کاهش پیدا کرد. برای درک این مسأله کافی است توجه شود در آذرماه سال گذشته، سطح سبز گندم دیم در کشور کمتر از نیم میلیون هکتار یعنی کمتر از یک پنجم سال‌های عادی بود که بخش عمده‌ای

گسترده، آسیب جدی به تولید جو در مزارع دیم وارد کرد و در مجموع تولید جو در کشور، نسبت به سال قبل در حدود یک میلیون تن کاهش پیدا کرد. با این حال، حتی با وجود خشکسالی گسترده، تولید جو بیش از سال شروع کار دولت نهم بوده است.

برنج:

میزان تولید شلتوک برنج در سال زراعی ۸۴-۸۳ معادل ۲ میلیون و ۷۳۶ هزار تن بود که در سال زراعی ۸۵-۸۴، با ۴/۵ درصد کاهش به رقم ۲ میلیون و ۶۱۲ هزار تن رسید؛ و در سال زراعی ۸۶-۸۵ با حدود ۳۰ درصد افزایش به ۳ میلیون و ۳۸۶ هزار تن رسید. در سال زراعی ۸۷-۸۶ نیز به رغم خشکسالی و کاهش ۵۰ هزار هکتاری سطح زیر کشت، میزان تولید در همان سطح سال قبل به ثبت رسید. در این رابطه یادآوری این نکته ضروری است که وسعت و شدت خشکسالی در استان های شمالی کشور در سال زراعی گذشته به اندازه ای بود که حتی بسیاری از برنج کاران منطقه کاهش ۵۰ درصدی تولید را پیش بینی می کردند، اما با لطف خداوند و با اجرای یکسری برنامه های علمی و فنی ضربتی، شالیزارهای منطقه از نابودی نجات پیدا کردند.

ذرت دانه ای:

میزان تولید ذرت دانه ای در سال زراعی ۸۴-۸۳ معادل یک میلیون و ۹۹۵ هزار تن بود که در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۸/۵ درصد رشد به رقم ۲ میلیون و ۱۶۶ هزار تن و در سال زراعی ۸۶-۸۵ به رقم ۲ میلیون و ۶۶۳ هزار تن رسید. این رقم در سال زراعی ۸۷-۸۶ به رغم خشکسالی شدید و ۶۰ هزار هکتار کاهش سطح زیر کشت تغییر چندانی پیدا نکرد.

دانه های روغنی:

میزان تولید دانه های روغنی در سال زراعی ۸۴-۸۳ در حدود ۵۵۰ هزار تن بود که در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۱۱/۶ درصد رشد به رقم ۶۱۵ هزار تن و در سال زراعی ۸۶-۸۵ با اندکی کاهش به ۶۱۱ هزار تن رسید. متأسفانه در سال زراعی ۸۷-۸۶ به علت خشکسالی های گسترده و کاهش شدید سطح زیر کشت با کاهش تولید مواجه بودیم، ولی با اقدامات به عمل آمده و اصلاح استراتژی مرتبط با تولید دانه های روغنی پیش بینی می شود در سال زراعی جاری با افزایش قابل ملاحظه تولید این دانه های استراتژیک روبرو شویم.

پنبه:

تولید برخی محصولات کشاورزی مانند پنبه در کشور ما دارای معضلات دیرینه ای است. سطح زیرکشت این گونه محصولات در سالهای قبل از دولت نهم در یک مسیر سراسیبهی قرار گرفته بود که شاید مهم ترین دلیل آن، مقرون به صرفه

نبودن تولید آنها در کشور به دلیل مسایل مختلف از جمله پایین بودن نرخ خرید تضمینی و اعمال فشار صاحبان صنایع نساجی برای واردات پنبه ارزان بود. با این وجود در طول سه سال گذشته (۸۴-۸۶) برخی اقدام های زیربنایی برای نجات این گونه محصولات از خطر نابودی انجام گرفت تا جایی که سطح زیرکشت پنبه از ۱۱۰ هزار و ۵۰۰ هکتار در سال ۸۵ به ۱۲۱ هزار و ۱۴۰ هکتار در سال ۸۶ و ۱۲۴ هزار و ۵۴۷ هکتار در سال ۸۷ افزایش پیدا کرد.

سبزیجات:

میزان تولید سبزیجات در سال زراعی ۸۴-۸۳ در حدود ۱۴ میلیون تن بود که این میزان در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۱/۹ درصد کاهش به رقم ۱۳ میلیون و ۷۸۹ هزار تن رسید ولی در سال زراعی ۸۶-۸۵ به رغم خشکسالی های وسیع، تولید سبزیجات در کشور از مرز ۱۵/۷ میلیون تن گذشت و در سال زراعی ۸۷-۸۶ نیز با یک جهش بی سابقه ۱۹ درصدی تولید

سبزیجات به بیش از ۱۸/۵ میلیون تن رسید.

محصولات جالیزی:

میزان تولید محصولات جالیزی در سال زراعی ۸۴-۸۳ معادل ۷۳۲ هزار تن بود که این میزان در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۶/۸ درصد کاهش به رقم ۶۸۲ هزار تن رسید ولی در سال زراعی ۸۶-۸۵ به رقم ۸۰۸ هزار تن افزایش پیدا کرد و در سال زراعی ۸۷-۸۶ از مرز یک میلیون تن عبور کرد.

نباتات علوفه ای:

میزان تولید نباتات علوفه ای در سال زراعی ۸۴-۸۳ در حدود ۱۴/۵ میلیون تن بود که این میزان در سال زراعی ۸۵-۸۴ با ۲/۲ درصد رشد به رقم ۱۴/۸ میلیون تن و در سال زراعی ۸۶-۸۵ با تدام رشد خود به ۱۵/۲ میلیون تن رسید و در سال زراعی ۸۷-۸۶ نیز به رغم خشکسالی های گسترده، میزان تولید این محصول استراتژیک کاهش چندانی پیدا نکرد.

در مجموع تولیدات زراعی از ۶۱/۶ میلیون تن در سالهای ۸۳-۸۱ به ۷۱/۵ میلیون تن در سالهای ۸۶-۸۴ افزایش یافته است که حاکی از افزایش ۱۶/۱ درصدی در این بخش می باشد. این افزایش ناشی در بهبود عملکرد، تغییر در الگوی کشت، اعمال سیاست های حمایتی، انتقال و انتشار یافته های تحقیقاتی و اعمال شیوه های نوین ترویجی در جهت افزایش تولید محصولات استراتژیک می باشد.

مرکبات :

براساس آمار موجود تولید مرکبات از ۳ میلیون و ۸۶۶ هزارتن در سال ۸۱ به ۴ میلیون و ۵۰۷ هزار و ۷۰۰ تن در سال ۸۶ رسیده که نمایانگر رشدی به میزان ۱۶/۶ درصد می‌باشد.

زیتون:

تولید زیتون از ۴۷ هزار و ۳۰۰ تن در سال ۸۱ به ۶۶ هزار و ۲۰۰ تن در سال ۸۶ رسید که بیانگر رشدی معادل ۴۰ درصد می‌باشد.

انگور:

تولید انگور

در حدود ۲ میلیون و ۷۰۳ هزار تن در سال ۸۱ بوده که این رقم تولید در سال ۸۶ به ۳ میلیون و ۱۴۹ هزار تن رسید که رشدی ۱۶/۵ درصدی را نشان می‌دهد.

سیب و میوه های دانه دار:

تولید سیب و میوه های دانه دار از ۲ میلیون و ۵۵۷ هزار و ۵۰۰ تن در سال ۸۱ به ۳ میلیون و ۱۴۸ هزار و ۵۰۰ تن در سال ۸۶ رسید که نشانگر رشدی معادل ۲۳ درصد می باشد .

خرما:

تولید

محصول خرما در کشور از ۸۷۸ هزار و ۶۰۰ تن در سال ۸۱ به یک میلیون و ۴۴ هزار تن در سال ۸۶ رسید که رشدی معادل ۱۹ درصد را نشان می‌دهد.

انار:

محصول انار نیز از ۶۵۸ هزارتن در سال ۸۱ به رقم تولید ۸۷۰ هزار تن در سال ۸۶ رسید که نشانگر رشدی معادل ۳۲ درصد است . متأسفانه باغات انار ایران در سال زراعی ۸۷-۸۶ به دلیل سرمازدگی بی سابقه دچار لطمات شدیدی شد که کاهش تولید این محصول را به دنبال داشت .

گردو:

تولید گردو در کشور از ۱۷۷ هزار تن در سال ۸۱ به رقم تولید ۲۹۳ هزارتن در سال ۸۶ رسید که رشدی معادل ۶۵ درصد را نشان می‌دهد.

دام و طیور:

محصولات باغی :

میزان تولید محصولات باغی در سال ۸۴ معادل ۱۴ میلیون و ۸۶ هزار تن از سطحی معادل ۲ میلیون و ۵۹۶ هزار و ۵۰ هکتار بود که این رقم در سال ۸۵ به ۱۵/۵ میلیون تن از سطحی معادل ۲ میلیون و ۶۷۲ هزار و ۱۸۳ هکتار رسید. با اجرای برنامه ملی توسعه سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات باغبانی در سال ۸۶، سطح باغات کشور ۱۱۲ هزار و ۴۵۹ هکتار نسبت به سال قبل افزایش یافت و میزان تولید

محصولات باغی نیز به رقم ۱۶/۵ میلیون تن رسید . از محل صادرات، بخشی از این محصولات در سال ۸۶ ، بیش از ۱/۳ میلیارد دلار ارزی نصیب کشور شد و رشد تقریباً دو برابری را نسبت به سال ۸۳ تجربه کرد.

همچنین میانگین تولیدات باغی از ۱۳/۵ میلیون تن در دوره ۸۳-۱۳۸۱ به ۱۵/۶ میلیون تن در دوره ۸۶-۱۳۸۴ افزایش یافت که حاکی از افزایش ۱۵/۵ درصدی می‌باشد.

از دیگر دستاوردها در زیر بخش باغی موارد زیر قابل ذکر است: - شناسنامه دار کردن سالانه ۱۵ میلیون نهال تولیدی کشور برای اولین بار از سال ۱۳۸۴

- شناسایی ارقام و ژنوتیپ‌های برتر محصولات باغی و این شناسایی ها از ۱۰ رقم در سال ۱۳۸۴ شروع و به ۱۳۰ رقم در سال ۱۳۸۶ رسید .

- اصلاح و احیاء نزدیک به ۵۰۰ هزار هکتار از باغات در طول سالهای ۸۴ تا ۸۷

- برای اولین بار تولید نهال‌های پیوندی گردو از سال ۱۳۸۴ شروع و در حال حاضر سالانه ۲۰۰ هزار اصله از این نهالهای ارزشمند در کشور تولید می‌شود.

- از سال ۱۳۸۴ تولید بخش عمده ای از نهالهای درختان میوه به شیوه مدرن و بر روی پایه های رویشی (به جای نهال بذری) انجام می گیرد . میزان تولید اینگونه نهالها در حال حاضر به ۵۰۰ هزار اصله نهال در سال رسیده است و پیش بینی می شود با توسعه گشت آنها گامهای بزرگی در جهت افزایش تولید و کیفیت میوه های کشور بویژه برای صادرات برداشته شود .

- تولید نهال سالم و عاری از ویروس با استفاده از روش کشت بافت به میزان ۱ میلیون اصله در سال (شامل خرما ۶۰۰ هزار اصله، موز ۳۰۰ هزار اصله، سیب مالینگ ۱۰۰ هزار اصله)

- انتقال ژرم پلاسما و تکنولوژی تکثیر آن با استفاده از ظرفیت ژنتیکی ایران

- مکان یابی عرصه‌های مستعد توسعه باغات، گیاهان علوفه‌ای و دارویی در اراضی شیب دار در سطح ۲ میلیون هکتار، در این رابطه در سال های ۸۶ و ۸۷ بیش از ۴۰ هزار هکتار از اراضی شیبدار به باغات میوه تبدیل شد .

- شروع عملیات اجرایی بیش از ۱۹۰ مجتمع گلخانه‌ای در اراضی به وسعت ۱۰ هزار هکتار در سراسر کشور با ظرفیت اشتغال زایی ۵۰ هزار نفر

- سطح گلخانه‌های کشور از ۵ هزار و ۶۷۲ هکتار سال ۱۳۸۳ به ۷ هزار و ۲۱۷ هکتار در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته و در سال ۸۷ نیز حاضر به ۷ هزار و ۷۸۸ هکتار بالغ گردید.

۲/۵۵ گرم در روز بوده که با ۲۹/۴ درصد رشد در سال ۱۳۸۶ به ۳/۳ گرم در روز رسید.

● در سال ۱۳۸۳ مقدار صادرات انواع آبزیان و محصولات شیلاتی ۲۰ هزار و ۳۲۹ تن بوده که با رشد ۶۴/۳ درصد در سال ۱۳۸۶ به رقم ۳۳ هزار و ۳۹۷ تن رسید.

● در سال ۱۳۸۳ تکثیر بچه ماهی برای آبزی پروری رهاسازی در دریا به منظور بازسازی ذخائر ۲۷۳ میلیون قطعه بوده که با رشد ۲۸/۴ درصد به ۳۵۰ میلیون قطعه در سال ۱۳۸۶ رسید.

● در سال ۱۳۸۳ تکثیر بچه ماهی برای آبزی پروری ۲۸۳ میلیون قطعه بوده که با ۲۲۴/۴ درصد رشد در سال ۱۳۸۶ به ۹۱۸ میلیون قطعه رسید.

● بهره‌برداری از گونه‌های برداشت نشده و یا کمتر برداشت شده از جمله میکتوفیده

● تکثیر مصنوعی و استحصال

خاویار از ماهیان خاویاری پرورشی برای اولین بار در کشور

● افزایش سهم شناورهای صیادی در اقیانوس هند (از ۷۵۰ فروند به ۱۳۴۱ فروند) در اجلاس I.O.T.C

● بازسازی ذخایر آبزیان به ویژه گونه‌های در معرض خطر در شمال و جنوب کشور

● ایجاد و توسعه زیستگاه‌های مصنوعی در راستای تکثیر طبیعی آبزیان و دستیابی به شیوه‌های جدید آبزی پروری از جمله دیگر دستاوردهای شیلاتی در طول سالهای ۸۴ تا ۸۷ محسوب می‌شوند.

جنگل‌ها و مراتع :

● میانگین عملکرد « طرح ملی صیانت از جنگل‌های شمال کشور » در طول سه سال گذشته با ۱۰ درصد رشد، به طور متوسط ۷۷۰ هزار هکتار در سال بوده که این میزان در سه سال ۸۳-۸۱ در حدود ۶۹۷ هزار هکتار به ثبت رسیده بود.

● میانگین عملکرد طرح ملی صیانت و توسعه از جنگل‌های ناحیه زاگرس و جنوب نیز در طول سه سال ۸۳-۸۱ در حدود ۱۹۱ هزار هکتار بوده که در سه سال گذشته با بیش از ۵ برابر افزایش به بیش از یک میلیون هکتار رسید.

● در این مدت اجرای طرح طوبی شامل احداث باغ‌ها در اراضی موات توسط مردم نیز بیش از ۴۰ درصد افزایش یافته است.

● طرح تثبیت

شن‌های روان نیز از ۴ میلیون و ۳۰۱ هزار هکتار در سال ۸۴ به سطح عملیاتی بالغ بر ۵ میلیون هکتار رسیده است.

● در اجرای

در سال ۱۳۸۳، تولید گوشت قرمز ۷۸۵ هزار تن، گوشت مرغ یک میلیون و ۱۵۲ هزار تن، شیرخام ۶ میلیون و ۷۲۰ هزار تن، تخم مرغ ۶۵۵ هزار تن و تولید عسل برابر با ۲۹ هزار تن بود. اما ارقام مزبور در سال‌های ۸۴ تا ۸۶ با یک رشد قابل توجه به ترتیب به رقم‌های ۸۶۶ هزار تن، ۱ میلیون و ۴۶۸ هزار تن، ۸ میلیون و ۳۰۰ هزار تن، ۶۹۴ هزار تن و ۴۶ هزار تن رسید. در سال ۱۳۸۷ با تداوم رشد فرآورده‌های پروتئینی با منشا دامی میزان گوشت قرمز به ۸۹۲ هزار تن، گوشت مرغ به یک میلیون و ۵۰۷ هزار تن، شیر، ۸ میلیون و ۹۱۴ هزار تن، تخم مرغ ۷۵۸ هزار تن رسید ولی تولید عسل به علت خشکسالی به ۳۸ هزار تن کاهش پیدا کرد.

میزان تولید محصولات دامی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶

ارقام: هزار تن

شرح	سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۸۶	ارقام سال ۸۷
گوشت قرمز	۸۰۰	۸۲۹	۸۶۶	۸۹۰
گوشت مرغ	۱۲۳۷	۱۳۶۰/۴	۱۴۶۸	۱۵۰۷
تخم مرغ	۷۵۸/۶	۶۷۷	۶۹۴	۷۵۰
شیر	۷۱۷۹	۷۷۴۱	۸۳۱۲	۸۹۰۰
عسل	۳۳/۷	۳۶	۴۶/۹۵۲	۴۷

نکته مهم آن است که رشد تولید و مصرف فرآورده‌های پروتئینی با منشا دامی از شاخصه‌های مهم توسعه در هر کشور محسوب می‌شود و خوشبختانه کشورمان در این زمینه در طول سالهای گذشته عملکرد بسیار خوبی داشته است. میزان افزایش تولید این محصولات در سالهای ۸۴ تا ۸۷ به اندازه‌ای بوده که در سال گذشته بیش از ۹۲ هزار تن گوشت مرغ از تولید کنندگان خریداری و ذخیره سازی شد که بخش عمده‌ای از آن در ایام تعطیلات نوروز سال ۸۸ برای جلوگیری از افزایش غیر منطقی قیمت‌ها توزیع شد.

در مجموع می‌توان گفت تولید محصولات دامی از ۹/۳ میلیون تن در سال ۸۳ به حدود ۱۱/۴ میلیون تن در سال ۸۶ و به ۱۲/۲ میلیون تن در سال ۸۷ افزایش یافت که حاکی از نرخ رشد سالانه در حدود ۶/۷ درصد بوده است.

شیلات و آبزیان :

وضعیت تولید فرآورده‌ها در حوزه شیلات و در زیر بخش‌های صید و آبزی پروری به شرح زیر است.

شرح	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
صید در آب‌های شمال	۴۴۸۸۷	۴۶۴۲۵	۳۳۰۰۰
صید در آب‌های جنوب	۳۴۴۴۲	۳۷۴۴۷	۳۹۴۴۵۱
آبزی پروری در آب‌های داخلی	۱۳۴۱۸۰	۱۵۴۶۷۸	۲۰۲۸۸۱
جمع	۵۲۲۵۵۹	۵۷۵۵۶۰	۶۳۰۳۳۲

● در سال ۱۳۸۳ تعداد کل شاغلین در عرصه شیلات ۱۵۸ هزار و ۵۹۷ نفر بوده که با ۷/۴ درصد رشد در سال ۱۳۸۶ به ۱۷۰ هزار و ۳۵۸ نفر در سال ۱۳۸۶ رسید. از این میان رشد شاغلین بخش صید ۰/۴ درصد و رشد اشتغال در عرصه آبزی پروران ۶۶/۲ درصد بوده است.

● در سال ۱۳۸۳ مصرف سرانه انواع آبزیان در کشور ۶/۷ کیلوگرم بوده که با رشد ۹/۷ درصدی در سال ۱۳۸۶ به ۷/۳۵ کیلوگرم رسیده است.

● در سال ۱۳۸۳ میزان مصرف پروتئین با منشاء آبزیان برای هر نفر در ایران

- تولید قند رژیمی از ۱۰۰ هزار تن آب پنیر ضایعاتی کارخانه‌های لبنیات
- تولید چوب MDF از شاخه‌های هرس شده نخل و ساقه‌های باگاس نیشکر

- تولید انواع داروهای گیاهی از گیاهان دارویی موجود در کشور از جمله داروی ضد هیپاتیت از گیاه خار مریم

- استفاده از فناوری‌های نوین از جمله انرژی هسته‌ای در تولید بذرهای جدید با عنوان «بذر جو هسته‌ای» که در اراضی شور و خشک کویری، عملکرد بسیار خوب در حد ۵/۲ تن در هکتار داشته است.

در نوآوری‌های آموزشی نیز برای نخستین بار در کشور، در طول سه سال گذشته هر ساله به طور متوسط ۱۳ هزار نفر از فرزندان کشاورزان روستایی برای آموزش فنون علمی کشاورزی در هنرستان‌های فنی کشاورزی در سراسر کشور جذب شده‌اند.

امروزه اهمیت توسعه روستایی و نقش حیاتی آن در پیشبرد اهداف کلان کشورها، به ویژه کشورهای در حال رشد بر هیچ کس پوشیده نیست و باور کارشناسان و دست‌اندرکاران امر بر این است که تحقق این مهم بیش از هر چیز در گرو توسعه و مدیریت صحیح منابع انسانی است. در این راستا آموزش و ترویج در بخش کشاورزی توانسته است با رونق بخشیدن به کشاورزی و افزایش درآمد کشاورزان، تسهیل پذیرش فناوری‌های نوین و به کارگیری روشهای علمی کشاورزی توسط تولیدکننده و بهره‌براران بخش، توانمندی روستاییان برای استفاده بهینه از نیروها و استعدادهایشان را شکوفا ساخته و به ارتقای توان تولیدی محصولات کشاورزی در کشور منجر گردد.

در سال ۱۳۸۶ ترویج کشاورزی، با در اختیار داشتن بیش از هزار و ۲۰۰ مرکز ترویج و خدمات کشاورزی در سطح دهستانهای کشور، بیش از ۴ هزار نفر سرباز سازندگی، ۶ هزار و ۵۰۰ نفر مهندس ناظر، هزار و ۸۰۰ شرکت خدمات مشاوره فنی، ۲۰ هزار تشکیل کشاورزی، هزار و ۲۰۰ شرکت تعاونی تولیدی، قریب به ۳۰ هزار نفر مددکار ترویجی، ۵

هزار و ۳۰۰ نفر کشاورزان خبره و پیشرو، ۷ هزار مروج کشاورزی و ۶۵ مرکز آموزش کشاورزی بزرگترین شبکه انتقال دانش، آموزش و مهارت کشاورزی را تحت عنوان شبکه ترویج کشاورزی تشکیل می‌دهد. این شبکه حلقه ارتباطی دستگاه اجرایی متولی بخش کشاورزی (وزارت جهاد کشاورزی) با جامعه کشاورزی و خط مقدم تولید محسوب می‌شود. بدون تردید، استفاده بهینه از این شبکه بزرگ ترویجی و عوامل اجرایی آن، نیاز به مدیریت جامع، سیستماتیک و یکپارچه دارد با استقرار این شبکه در سطح عملیات بخش کشاورزی، از یک طرف با برقراری ارتباط با جامعه روستایی، امکان شناخت واقعی از نیازهای شغلی، مهارتی و دانشی کشاورزان و سیاست‌گذاری بر مبنای این نیاز فراهم می‌شود. از طرف دیگر، با بکارگیری عناصر و عوامل شبکه ترویج، امکان عملیاتی شدن برنامه‌های وزارت به عنوان دستگاه متولی در سطح عرصه تولید فراهم می‌گردد.

رسالت اصلی ترویج کشاورزی، توسعه منابع انسانی در بخش است که از طریق انتقال دانش فنی تولید به تولیدکنندگان و تغییر نگرش، بینش و رفتار در کشاورزان، زمینه مدیریتی منابع انسانی در بخش را برای توسعه کشاورزی و جامعه روستایی کشور فراهم می‌نماید.

در سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷، فعالیتهای اجرایی ترویج کشاورزی کشور بر

شرح (هزار هکتار)	عملکرد سال ۸۶-۸۷	درصد تحقق برنامه
افزایش سطوح اجرایی طرحهای مرعداری	۴۷۰۰۰	۸۹
جنگلکاری و توسعه فضای سبز	۱۹۴۰۷	۷۷ و ۳
توسعه زراعت چوب	۴۰ و ۲۹	۱۰۰ و ۳
افزایش سطوح تحت پوشش طرحهای مدیریت جنگل	۵۱۶۰	۸۸ و ۳
خروج دام از جنگلهای شمال (هزار واحد دامی)	۴۳۲ و ۷۸	۵۶ و ۳۳
ساماندهی جنگل نشینان در شمال	۱۰۳۸	۶۸
اجرای عملیات بیابانزدایی	۱۵۹ و ۳	۱۰۱ و ۶
ممیزی اراضی و تفکیک متنشینات	۲۷۹۷۸ و ۹	۸۵ و ۳
ارتقای وضعیت حفاظت از جنگلها	۹	۲۵ و ۶
اجرای عملیات آبخیزداری	۳۳۲۰	۸۳
بهبود و اصلاح مراتع	۳۸۷	۹۵ و ۳
اجرای پخش سیلاب	۹۹	۹۲ و ۳

دستورالعمل ستاد کل نیروهای مسلح برای تشکیل پاسگاههای ویژه منابع طبیعی ضمن کسب موافقت ناجا و دستگاه قضایی تاکنون در ۲۵ استان و ۴۷ شهرستان این واحدهای عملیاتی ایجاد شده تا نسبت به گشت و مراقبت و پیشگیری از تخلفات با تشکیل پرونده تخلف و اخذ دستور قضایی، برخورد سریع و قانونی با متخلفین صورت پذیرد.

عملیات آبخیزداری:

کشور ما علاوه بر کمبود بارندگی با پدیده آزاردهنده بالا بودن میزان تبخیر آب نیز مواجه است، به طوری که متوسط تبخیر آب در ایران سه برابر میانگین جهانی است. این مساله ایجاب می‌کند مهار و انتقال سریع آبهای سطحی به سفره‌های زیرزمینی در اولویت خاصی قرار گیرد. در این راستا در طول سه سال گذشته (۸۶-۸۴) عملیات آبخیزداری در بیش از سه میلیون و ششصد هزار هکتار از اراضی کشور اجرا شده است. این در حالی است که در تمامی سالهای قبل تنها در ۲۰ میلیون هکتار از اراضی کشور عملیات آبخیزداری انجام گرفته بود.

علاوه بر این، وزارت جهاد کشاورزی از دو سال پیش طرح جامعی را برای اجرای ۶۰۰ طرح بزرگ آبخیزداری در نقاط مختلف کشور ارایه داده است که در

صورت تامین اعتبار یک میلیارد دلاری آن می‌توان امیدوار بود کشاورزی کشور حتی در قبال خشکسالی‌های گسترده به حداقل آسیب‌پذیری برسد.

نوآوری‌های تحقیقاتی و آموزشی و ترویجی

میانگین تعداد پروژه‌ها و طرحهای تحقیقاتی و در دست اجرای بخش کشاورزی در طول سه سال گذشته در هر سال حدود ۴ هزار و ۳۰۰ عنوان بوده و طی این مدت ۵ هزار و ۷۵۲ طرح تحقیقاتی نیز خاتمه یافته است. در این راستا هزار ۲۹۲ اختراع و نوآوری در بخش کشاورزی نیز ثبت شده است که یک اقدام بی‌نظیر در تحقیقات کشاورزی کشور می‌باشد.

توسعه فعالیت‌های علمی، تحقیقاتی و آموزشی در عرصه کشاورزی در طول سه سال گذشته، شاهد نوآوری‌های فراوان بوده است که برخی از آنها عبارتند از: - تولید نوع جدید واکسن ضد تب مالت که از بیماری‌های مهم قابل انتقال از دام به انسان است.

مبنای دو استراتژی و سیاست کلان تنظیم و به اجرا درآمد که آن دو استراتژی عبارتند از:

- استقرار شبکه خدمات مشاوره فنی و مهندسی کشاورزی با هدف استفاده از توان و ظرفیت تخصصی بخش غیردولتی در توسعه شبکه ترویج کشاورزی و گسترش سطح عملیات فعالیتهای ترویجی در عرصه تولید
- تسریع در انتقال یافته‌ها: به منظور افزایش تولید و بهره‌برداری بهینه و پایدار از منابع و نهاده‌ها، یافته‌های حاصل از تحقیقات و دانش و تجربیات کشاورزان موفق، در قالب دستورالعمل‌های اجرایی به صورت عملیات مختلف ترویجی، به کشاورزان

اقدامات اساسی در عرصه ترویج کشاورزی

- در مجموع ۲ میلیون و ۱۰۰ هزار نفر روز آموزش کشاورزی در سطح کشور در طول سالهای ۸۴ تا ۸۶ انجام شد، که از این تعداد ۸۵ درصد آموزش ترویجی و ۱۵ درصد آموزشهای مهارتی بوده است. نکته دیگر آنکه ۱۵ درصد از کل آموزشهای ترویجی، مربوط به آموزش زنان روستایی و عشایری می‌باشد.

- در این مدت ۲۴ هزار و ۹۳۰ دقیقه فیلم آموزشی - ترویجی و هزار و ۶۲۰ عنوان نشریه ترویجی تولید و چاپ شده است.

- در طول سالهای ۸۶ و ۸۷ هر ساله بطور متوسط ۲ هزار و ۵۰۰ نفر سرباز سازندگی جذب و به کار گرفته شد. بالغ بر ۱۸ هزار نفر فارغ‌التحصیل رشته‌های کشاورزی، در قالب هزار و ۸۰۰ شرکت خدمات مشاوره فنی و مهندسی سازماندهی و با استقرار در سطح دهستانهای کشور، با انعقاد قرارداد با کشاورز و اجرای بخشی از فعالیتهای اجرایی بخش در سطح روستاها وارد چرخه فعالیت شبکه ترویج کشاورزی شد. همچنین هر ساله ۶ هزار و ۵۰۰ نفر از کارشناسان غیردولتی، به عنوان مهندسی ناظر در محصولات زراعی و دامی سازماندهی و به کار گرفته شده‌اند.

- در راستای تقویت شبکه ترویج کشاورزی در سال ۸۶ در ۷۴۹ باب مرکز ترویج و خدمات در سطح دهستانهای کشور، با اعتباری بالغ بر ۵۵ میلیارد ریال، عملیات تجهیز و تغییر کاربردی صورت گرفت.

- در قالب طرح تسریع انتقال یافته‌های تحقیقاتی به مزارع در سال ۸۶ در حدود ۱۸۲ هزار بهره‌بردار در ۱۷ هزار سایت یادگیری در بیش از ۱۶ هزار هکتار زمین زراعی و باغی و ۵۲۱ واحد دامی، تحت پوشش قرار گرفتند.

- در حوزه تشکلهای بخش کشاورزی، در سال ۸۶ تعداد ۱۱۴ مورد سازمان مردم‌نهاد (۴۵ انجمن خبرگان کشاورزی، ۵۵ انجمن هماهنگ و حمایتی تشکلهای، ۶ کانون خبرگان کشاورزی و ۸ کانون هماهنگی و حمایتی تشکلهای) و تعداد ۴۵ تعاونی مرغداران، ۶۶ تعاونی دامداران، ۱۰ تعاونی باغداران، ۱۷ تعاونی زنبورداران، ۴۵ تعاونی جنگل و مرتعداران، ۱۰ تعاونی مکانیزاسیون و ۱۸ تعاونی زراعت و ۵ تشکل صنفی و در مجموع ۳۳۵ تشکل در بخش کشاورزی در سطح کشور، تشکیل شده است.

هوشمند سازی بخش کشاورزی

برای نخستین بار در کشور طرح هوشمندسازی کشاورزی در سال ۱۳۸۶ توسط وزارت جهاد کشاورزی تدوین و به مورد اجرا گذاشته شد این طرح دارای محورهایی به شرح زیر می‌باشد:

- تدوین برنامه‌های راهبردی،
  - تهیه الگوی کشت،
  - تهیه پروژه مدیریت جامع آرمانی محصولات مختلف کشاورزی،
  - ساماندهی فرآیند تولید محصولات
  - ایجاد بانک اطلاعات کشاورزی
- بر اساس این طرح که از پیشرفته‌ترین طرح‌های علمی - فنی در تاریخ

کشاورزی کشور محسوب می‌شود، وضعیت تولید محصولات کشاورزی به طور دقیق و مستمر مورد نظارت و اصلاح قرار گرفته و کشت محصولات مختلف در هر نقطه از کشور با در نظر گرفتن عوامل کلیدی مانند شرایط اقلیمی، وضعیت آب و خاک، مزیت نسبی و حتی وضعیت بازار هر محصول انجام می‌گیرد. اجرای این طرح در عمل موجب خواهد شد تولید محصولات کشاورزی در هر سال برحسب نیاز کشور و منطبق بر آخرین وضعیت بازار مصرف و صادرات انجام گیرد و دیگر با معضلاتی مانند نوسان‌های پیش‌بینی نشده در عرضه محصولات کشاورزی و تلاطم در قیمت‌های آنها به ویژه در ایام خاص همچون عید نوروز و ماه مبارک رمضان مواجه نشویم به عنوان نمونه در طرح مدیریت جامع آرمانی محصولات کشاورزی که برای نخستین بار در سال ۱۳۸۷ در بخش کشاورزی به مورد اجرا گذاشته شد. تولید انواع محصولات در قالب یک برنامه‌ریزی از قبل تعیین شده و با روشها و اهداف کاملاً مشخص انجام می‌گیرد. پیش‌بینی می‌شود با اجرای دقیق این طرح، خودکفایی کامل در تولید محصولات استراتژیک کشاورزی بدون تداخل منفی آن با کشت دیگر محصولات محقق شده و همچنین با انتقال سریع آخرین یافته‌های تحقیقاتی به مزارع یک رشد چشمگیر در تولید محصولات کشاورزی و صادرات آنها به دیگر کشورها حاصل شود.

خبرگان کشاورزی:

وزارت جهاد کشاورزی در سال ۱۳۸۵ در راستای بهره‌گیری از تجربیات کشاورزان کارآمد و انتقال این تجربیات به دیگر کشاورزان اقدام به ساماندهی آنها در قالب مجمع ملی خبرگان نمود. براساس این طرح، خبرگان کشاورزی (تولیدکنندگان نمونه سالهای قبل) در ۳۳۴ شهرستان با انجام انتخابات اقدام به تشکیل انجمن خبرگان کشاورزی نموده سپس از بین نمایندگان شهرستانها در ۳۱ استان و منطقه کشاورزی عده‌ای به عنوان اعضای کانون خبرگان انتخاب شدند و در نهایت نیز با انتخاب از بین نمایندگان استانی مجمع ملی خبرگان کشاورزی تشکیل گردید.

در حال حاضر ۷ هزار نفر تولیدکننده نمونه کشوری عضو مجمع ملی خبرگان کشاورزی می‌باشند. تشکلهای مذکور در کلیه سطوح شهرستانی، استانی و ملی به عنوان مشاورین و صاحب نظران کشاورزی در تصمیم‌سازی‌ها نقش آفرینی می‌کنند و در جلسات مرتبط با حوزه فعالیت خود در وزارت جهاد کشاورزی در کلیه سطوح ستادی و استانی مشارکت می‌کنند. همین فرآیند برای تشکیل انجمن‌ها، کانون‌ها و مجمع حمایت از تشکلهای کشاورزی در سراسر کشور در حال پیگیری می‌باشد.

رشد ارزش افزوده

رشد ارزش افزوده محصولات کشاورزی در دولت نهم برای نخستین بار در تاریخ کشاورزی کشور در طول سه سال متوالی (۸۶-۸۴) در حد بالاتر از میانگین رشد اقتصادی کشور قرار گرفت و به طور متوسط به ۶/۷ درصد در سال رسید. در سایه این رشد قابل توجه که از رقم ۶/۵ درصدی پیش بینی شده در برنامه پنجساله چهارم هم بیشتر بود، این امکان فراهم شد که در میزان تولید برخی از محصولات استراتژیک کشاورزی از مرزهای تعیین شده برای سال ۸۸ (یعنی پایان برنامه چهارم) نیز عبور کرده و در برخی از آنها در آستانه صادرات قرار بگیریم.

محصولات کشاورزی در موسسه‌ها تحقیقاتی وزارت جهاد کشاورزی تولید و تنها در سال ۱۳۸۷ از این نظر حداقل ۱۲۶ میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی به عمل آمد. در همین راستا در سال زراعی ۸۷-۸۶ برای نخستین بار در تاریخ کشاورزی کشور بیش از ۱۹ میلیون اصله نهال در سطح کشور شناسنامه‌دار شد که پیش‌بینی می‌شود با استفاده از آن‌ها نوسازی باغ‌ها و ایجاد باغ‌های جدید از شتاب بسیار بیشتری برخوردار شود.

نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار بخش کشاورزی طی دو سال ابتدایی برنامه چهارم توسعه

شرح	رشد بهره‌وری نیروی کار
هدف برنامه چهارم	۴/۶
دستیابی در دو سال ابتدایی برنامه (۱۳۸۴ و ۱۳۸۵)	۵/۳
تحقق هدف (درصد)	۱۱۵

نرخ رشد بهره‌وری بخش کشاورزی طی دو سال ابتدایی برنامه چهارم توسعه

شرح	رشد بهره‌وری عوامل تولید در بخش
هدف برنامه چهارم	۲/۲
دستیابی در دو سال ابتدایی برنامه (۱۳۸۴ و ۱۳۸۵)	۲/۱۳
تحقق هدف (درصد)	۹۷

دو جدول فوق نشان می‌دهد در طول سالهای اخیر توجه ویژه‌ای به افزایش بهره‌وری در تولید و نیروی کار بخش کشاورزی شده است.

ظرفیت‌های جدید اشتغالی

عملکرد اشتغال بخش کشاورزی طی سه سال ابتدایی برنامه چهارم توسعه

ارقام: هزار تن

شرح	سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۸۶	جمع
هدف برنامه (نفر)	۶۳۲۸۰	۷۰۶۷۶	۷۵۰۵۶	۲۰۹۰۱۲
اشتغال ایجاد شده (نفر)	۷۹۶۸۰	۱۳۵۵۸۸	۳۳۰۸۱۸	۴۴۶۰۸۶
تحقق هدف (درصد)	۱۲۵/۹	۱۹۱/۸	۳۰۷/۵	۲۱۳/۴

براساس جدول فوق رشد و توسعه در بخش کشاورزی در طول سه سال گذشته کمک فراوانی به کاهش نرخ بیکاری در کشور کرده و ایجاد اشتغال پایدار در بخش کشاورزی بسیار جلوتر از پیش‌بینی‌های برنامه پنج ساله چهارم بوده است.

در این راستا در طول سه سال گذشته ظرفیت‌سازی‌های لازم برای اشتغال بیش از ۶۰ هزار فارغ التحصیل در عرصه‌های ترویجی، تولیدی و صنایع تبدیلی در طی پنج سال آینده انجام گرفته است. در این رابطه راه‌اندازی نزدیک به ۵۰۰ مجتمع تولیدی کشاورزی در نقاط مختلف کشور در قالب واحدهای متمرکز دامداری، گلخانه‌ای و شیلاتی در اراضی به وسعت ۶۰ هزار هکتار از اولویت خاصی برخوردار بوده و تا پایان سال ۱۳۸۷ بیش از ۳۰ درصد از این مجتمع‌ها به مرحله بهره‌برداری رسیده و مابقی نیز بطور متوسط ۶۰ درصد پیشرفت فیزیکی داشته‌اند.

سازماندهی فارغ‌التحصیلان کشاورزی:

برای سازماندهی فارغ‌التحصیلان کشاورزی در طول سالهای ۸۶ و ۸۷ در حدود ۱۵۰۰ شرکت خدمات مشاوره‌ای با مشارکت بیش از ۱۴ هزار فارغ‌التحصیل کشاورزی راه‌اندازی گردید. این شرکت‌ها در ۱۲۱۳ مرکز خدمات کشاورزی

واحد: هزارتن - درصد

سال	تولید	سال	تولید	درصد افزایش میانگین
۱۳۸۱	۸۰۲۸۵	۱۳۸۴	۹۵۳۷۷	۱۳۸۱-۸۳ به ۱۳۸۴-۸۶
۱۳۸۲	۸۵۶۷۷	۱۳۸۵	۹۸۰۲۵	
۱۳۸۳	۸۶۹۷۱	۱۳۸۶	۱۰۱۶۱۱	۱۶/۶
میانگین ۱۳۸۱-۸۳	۸۴۳۱۱	میانگین ۱۳۸۴-۸۶	۹۸۳۳۸	

افزایش تولید محصولات کشاورزی:

مقایسه برنامه و عملکرد تولید محصولات کشاورزی در برنامه چهارم توسعه

واحد: هزارتن - درصد

سال پایه برنامه (۱۳۸۳)	شرح	سالهای برنامه چهارم		
		۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
۸۶۹۷۰	پیش‌بینی در برنامه	۹۳۱۱۵	۹۷۵۸۶	۱۰۲۰۳۰
	عملکرد تولید	۹۵۳۷۷	۹۸۰۲۴	۱۰۱۶۱۱
	میزان تحقق برنامه	۱۰۲	۱۰۰/۴	۱۰۰

جدول فوق نشان می‌دهد میزان تولید محصولات کشاورزی از ۸۰/۲ میلیون تن در سال ۱۳۸۱ به ۱۰۱/۶ میلیون تن در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است، لیکن توجه به دو دوره زمانی ۸۳-۱۳۸۱ و ۸۶-۱۳۸۴ (دولت نهم)، نشان دهنده افزایش چشمگیر میزان تولید این محصولات در دولت نهم می‌باشد. میانگین تولیدات کشاورزی در این دوره نسبت به میانگین تولیدات دوره قبل معادل ۱۴ میلیون تن افزایش و از ۸۴/۳ میلیون تن در دوره ۸۳-۱۳۸۱ به ۹۸/۳ میلیون تن در دوره ۸۶-۱۳۸۴ رسیده که حاکی از افزایش ۱۶/۶ درصدی می‌باشد.

همانطور که در جدول بالا مشخص شده است طی سه سال ابتدایی برنامه (سالهای ۸۴ تا ۸۶)، اهداف آن به طور کامل محقق گردیده است. در طی این دوره تولید محصولات کشاورزی از ۸۷ میلیون تن در سال ۱۳۸۳ به حدود ۱۰۲ میلیون تن در سال ۱۳۸۶ افزایش یافت که حاکی از متوسط نرخ رشد سالانه تولید ۵/۳ درصد می‌باشد. این در حالی است که رشد سالانه تولید محصولات کشاورزی در دوره پنج ساله سوم ۴/۳ درصد بوده است.

باید به این واقعیت انکارناپذیر توجه داشت که ظرفیت تولید محصولات کشاورزی در کشور بیش از سه برابر میزان فعلی است. ساده‌ترین دلیل فنی این مسئله نیز آن است که فاصله بین متوسط تولید محصولات کشاورزی با میزان تولید کشاورزان نمونه به طور میانگین بیش از سه برابر و در برخی محصولات حتی تا ۷ برابر است. حال اگر این فاصله به یک حد معقول رسانده شود به راحتی رقم ۳۰۰ میلیون تن تولید سالانه در محصولات کشاورزی خواهیم رسید. در این راستا وزارت جهاد کشاورزی برنامه‌ریزی‌های گسترده‌ای را تدارک دیده است که مهم‌ترین محورهای آن عبارتند از:

الف - تدوین برنامه‌های راهبردی به صورت محصولی و موضوعی در طول سه سال گذشته برای نخستین بار در بخش کشاورزی انجام گرفت. در این ارتباط تا به حال ۸۲ برنامه راهبردی تدوین و ۲۰ مورد از آنها نیز برای اجرا ابلاغ شده است.

ب- توسعه علم محوری و تسریع در انتقال یافته‌های تحقیقاتی به مزارع در طول سه سال (۸۶ تا ۸۴) به اندازه تمامی سال‌های قبل نسل‌های جدیدی از نهال‌ها و بذره‌های

توسعه صادرات

جدول فوق نشان می‌دهد ارزش متوسط صادرات در سه سال اول برنامه چهارم نسبت به ارزش متوسط صادرات محصولات کشاورزی در برنامه سوم با افزایش چشمگیر ۱۵۰ درصد مواجه شده و ارزش صادرات محصولات کشاورزی نیز از ۱۴۱۹ میلیون دلار در سال ۱۳۸۳ با نرخ رشد ۳۲ درصد سالیانه به ۳۲۶۵ میلیون دلار (معادل ۲/۳ برابر) در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

از طرفی دیگر ارزش واردات محصولات کشاورزی از ۳۰۲۹ میلیون دلار در سال ۱۳۸۳ با نرخ رشد سالیانه ۲۰ درصد به ۵۲۴۵ میلیون دلار در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

ارقام فوق در مجموع نشان می‌دهد رشد صادرات نسبت به واردات به مراتب بیشتر بوده و نسبت ارزش صادرات به واردات از ۰/۴۶ در برنامه سوم به ۰/۶۲ در برنامه چهارم رسیده است.

برای نخستین بار در تاریخ کشاورزی کشور، صادرات محصولات و فرآورده‌های کشاورزی ایران در سال ۸۵ از مرز ۲ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار گذشت و با حفظ شتاب خود در سال ۸۶ به بیش از ۳ میلیارد و ۲۶۰ میلیون دلار رسید.

همچنین در سال ۸۶ برای نخستین بار در تاریخ کشاورزی کشور بیش از یک میلیون و ۶۰۰ هزار راس دام زنده به کشورهای منطقه صادر شد که این صادرات نقش بسیار مهمی در افزایش درآمد روستاییان مرزنشین و به طور کلی دامداران کشور داشت، چرا که قیمت دام‌های صادراتی در حد بالاتر از قیمت دام‌های مصرف داخلی بود. البته در ازای این صادرات چندین هزار دام زنده با قیمت بسیار ارزاتر از خارج وارد شد تا بازار گوشت داخلی با مشکل مواجه نشود.

افزایش بهره‌وری آب و خاک در بخش کشاورزی

یکی از نوآوری‌های دولت نهم در بخش کشاورزی، توسعه ایستگاه‌های پمپاژ آب در مناطق کوهستانی، به ویژه در دامنه زاگرس است. از طریق این ایستگاه‌ها مقادیر قابل توجهی آب از اعماق دره‌ها به تپه‌های مشرف بر آنها منتقل شده و برای احداث باغ‌های جدید در اراضی شیبدار مورد استفاده قرار می‌گیرد. تنها در استان چهارمحال و بختیاری از این طریق بیش از ۱۰ هزار هکتار باغ جدید احداث شده است که علاوه بر توسعه کشاورزی و ایجاد اشتغال جدید موجب کاهش فرسایش خاک و افزایش عمر سدهای کشور می‌شود. بر همین اساس در پنج سال آینده برای تبدیل بیش از یک میلیون هکتار از اراضی شیبدار کم بازده به باغ‌های میوه برنامه‌ریزی شده است که در صورت تامین اعتبارهای لازم، می‌تواند یک انقلاب بزرگ در بخش کشاورزی و حفظ منابع آب و خاک کشور ایجاد شود. البته کل وسعت اراضی شناسایی شده برای احداث اینگونه باغ‌های نزدیک به ۶ میلیون هکتار است که کار بر روی یک میلیون هکتار از آنها از اولویت برخوردار می‌باشد.

توسعه شبکه‌های آبیاری تحت فشار

با توجه به اینکه میزان بارندگی در کشورمان کمتر از یک سوم متوسط جهانی است صرفه‌جویی در مصرف آب به ویژه در بخش کشاورزی که بیش از ۹۰ درصد از آب مصرفی کشور را به خود اختصاص می‌دهد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برای این منظور در طول سه سال گذشته (۸۶-۸۴) نظام‌های توسعه آبیاری تحت فشار در اراضی کشاورزی در اولویت قرار داشت، به طوری

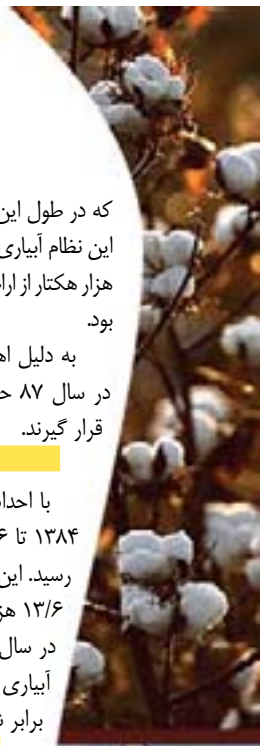
نقاط مختلف کشور مستقر شده‌اند. براساس برنامه‌ریزی‌های انجام شده پیش‌بینی می‌شود، ۵۵ هزار نفر فارغ‌التحصیل کشاورزی در قالب این شرکت‌ها، کلینیک‌های گیاهپزشکی و دامپزشکی و سایر شرکت‌های نظام مهندسی و نظام دامپزشکی وارد عرصه فعالیت‌های کشاورزی و نظیر سازمان نظام مهندسی کشاورزی به فعالیت‌های آموزشی، ترویجی، انتقال یافته‌ها و خدمات فنی و مهندسی و دامپزشکی بپردازند مقرر شده است. در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی و توسعه فعالیت بخش خصوصی در ارائه خدمات فنی مهندسی در بخش کشاورزی تعداد بیشتری از این شرکت‌ها تشکیل گردیده و طی سالهای آینده با ایجاد ۶ هزار شرکت خدمات فنی مهندسی زمینه لازم برای اشتغال ۵۰ هزار فارغ‌التحصیل کشاورزی فراهم شود.

از جمله اقدامات کلیدی وزارت جهاد کشاورزی در سالهای اخیر هدفمند کردن یارانه‌های سموم مورد مصرف در بخش کشاورزی بود. این اقدام ضمن صرفه‌جویی دهها میلیون دلاری ارز موجب کاهش تقریباً ۴۰ درصدی مصرف سم در تولید محصولات کشاورزی و افزایش ضریب سلامتی این محصولات گردید. همچنین با تدوین ضوابط فنی و استانداردهای فعالیت‌های حفظ نباتات در قالب صدور پروانه‌های مربوطه از جمله شبکه مراقبت، کلینیک‌ها گیاه پزشکی، واحدهای تولید و توزیع سموم گیاهی و واحدهای تولید مواد بیولوژیک برای مبارزه غیرشیمیایی، زمینه بکارگیری بیش از ۴۵۰۰ فارغ‌التحصیل این رشته فراهم شد به طوری که در اغلب استان‌ها فارغ‌التحصیل بیکار در این رشته وجود ندارد.

با اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش دامپزشکی، اعطای تسهیلات به فارغ‌التحصیلان و تصویب آئین‌نامه‌های نظارت بهداشتی در هیئت دولت و اصلاح و تعیین تعرفه‌های خدمات در بخش غیردولتی دامپزشکی و با اجرایی کردن آئین‌نامه اجرایی ماده ۹۴ قانون برنامه چهارم، با اختصاص بالغ بر ۳۰۰ میلیارد ریال، زمینه اشتغال ۳ هزار نفر طی دو سال گذشته در مراکز درمانی دامپزشکی، داروخانه‌ها، آزمایشگاه‌ها و مراکز مایه کوبی دام و طیور ایجاد شده است.

مقایسه ارزش صادرات و واردات محصولات کشاورزی در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه
واحد: هزار تن - درصد

سال	واردات (میلیون دلار)	صادرات (میلیون دلار)
۱۳۷۹	۲۵۶۴	۸۷۳
۱۳۸۰	۲۶۵۰	۱۰۲۰
۱۳۸۱	۲۳۳۹	۱۱۵۴
۱۳۸۲	۲۵۹۸	۱۵۷۸
۱۳۸۳	۳۰۲۹	۱۴۱۹
۱۳۸۴	۳۱۷۱	۲۲۷۸
۱۳۸۵	۴۸۱۲	۲۶۹۰
۱۳۸۶	۵۲۴۵	۳۲۶۵
متوسط برنامه سوم	۲۶۳۶	۱۲۰۹
متوسط برنامه چهارم	۴۴۰۹	۲۷۴۴

که در طول این مدت بیش از ۲۳۸ هزار هکتار از اراضی کشاورزی کشور زیرپوشش این نظام آبیاری قرار گرفت. این در حالی است که در ۱۹ سال قبل از آن کمتر از ۴۹۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی کشور زیرپوشش نظام‌های آبیاری تحت فشار قرار گرفته بود.

به دلیل اهمیت این مساله، برنامه ریزی های لازم انجام گرفته است تا تنها در سال ۸۷ حداقل ۲۰۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی زیرپوشش این نظام‌ها قرار گیرند.

شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی

با احداث ۵۷۵۰۰ هکتار شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶، میانگین سالیانه احداث در دولت نهم ۱۶ هزار هکتار به ثبت رسید. این در حالیست که میانگین سالیانه احداث این شبکه‌ها در برنامه سوم ۱۲/۶ هزار هکتار بوده است. با توجه به رشد ۱۰۰ درصدی اعتبارات این طرح در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ عملیات بیشتری در عرصه شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی انجام خواهد گرفت و پیش‌بینی می‌گردد سطح اجرا دو برابر شود.

تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی

مجموع تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی شامل اراضی پایاب سدهای مخزنی و بندهای انحرافی مستقل و اراضی سنتی و شرکت‌های سهامی زراعی و تعاونی‌های تولید و تعاونی‌های احیاء و توسعه در طول سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ به شرح زیر بوده است:

- انجام تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی در سطح ۲۶۶ هزار هکتار

- میانگین سالیانه ۷۹ هزار هکتار در طول برنامه چهارم
- میانگین سالیانه ۵۳ هزار هکتار در طول برنامه سوم

در این رابطه لازم به ذکر است برای نخستین بار در طول تاریخ کشاورزی و سال‌های اخیر در دهها هزار هکتار از اراضی کشاورزی، تسطیح اراضی با استفاده از روش‌های کاملاً مدرن لیزری انجام گرفته است. این روش تسطیح، امکان پخش متوازن آب در اراضی کشاورزی را فراهم می‌کند و از این طریق موجب صرفه‌جویی حداقل ۳۰ درصدی در مصرف آب می‌شود. این طرح در استان‌های کم آب همچون قم و فارس با استقبال شدید کشاورزان مواجه و موجب افزایش عملکرد در تولید محصولات کشاورزی شده است.

جلوگیری از خرد شدن اراضی

یکی از دستاوردهای بزرگ دولت نهم در عرصه کشاورزی، تصویب قانون مربوط به جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی است. تصویب این قانون به معنای نجات کشاورزی کشور از غوطه‌ور شدن در مشکل خرده مالکی اراضی بود. اجرای این قانون پیشبرد برخی طرح‌های استراتژیک در بخش کشاورزی از جمله در زمینه‌های تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی و رشد شرکت‌های سهامی - زراعی و رشد مکانیزاسیون را تا حدود زیادی تسهیل خواهد کرد.

کاهش ضایعات کشاورزی

در سال‌های اخیر اقدام‌های گسترده‌ای در جهت کاهش ضایعات محصولات کشاورزی انجام گرفته است که توسعه کشت خارج از فصل و افزایش سرمایه‌گذاری‌ها بر روی صنایع تبدیلی - تکمیلی و توسعه و بهبود فضاهای انبارداری از جمله این اقدام‌ها است. در این راستا در طول دو سال گذشته برای نخستین بار مردم خوب کشورمان از هندوانه تازه خوری در شب یلدا و ایام سال نو بهره‌مند شدند و تولید هندوانه پاییزی در کشور نیز در سال ۱۳۸۷ به بیش از ۴۰۰

هزارتن رسید. این مساله در ارتباط با محصولاتی مانند گوجه فرنگی، سیب زمینی و پیاز نیز مصداق داشته است. مجموعه این حرکات باعث شده است از هزینه‌های فراوان و در عین حال غیرضروری برای انبارداری این محصولات و ضایعات بالای آنها در طول دوران انبارداری جلوگیری شده، علاوه بر آن، کشاورزان زحمتکش در استان‌های جنوبی کشور نیز از درآمد خوبی برخوردار شوند.

افزایش ضریب مکانیزاسیون

بررسی شاخص ضریب مکانیزاسیون طی سال‌های ۸۶-۱۳۸۱

سال	ضریب مکانیزاسیون پیش‌بینی شده	ضریب مکانیزاسیون تحقق یافته
۱۳۸۱	۰/۸۹	۰/۵۷
۱۳۸۲	۰/۹۷	۰/۶
۱۳۸۳	۱/۰۵	۰/۶۳
۱۳۸۴	۰/۷۳	۰/۶۷
۱۳۸۵	۰/۸۴	۰/۸۲
۱۳۸۶	۰/۹۵	۰/۸۴

در سال ۱۳۸۳ ضریب مکانیزاسیون با احتساب عمر مفید استاندارد ۶۳٪ و با احتساب ماشین‌های موجود در حال کار ۹۴٪ اسب بخار در هکتار بود و این ضریب در سال ۱۳۸۶ با احتساب عمر مفید استاندارد به ۸۴٪ و با احتساب ماشین‌های موجود در حال کار به ۱/۸۴ اسب بخار در هکتار رسید که این مسئله نشان دهنده یک رشد ۳۰ درصدی در این مقوله است. اما نکته مهم در رابطه با توسعه مکانیزاسیون در بخش کشاورزی در سال‌های اخیر آن است که یک بازنگری علمی و فنی در رابطه با تعیین ضریب مکانیزاسیون و محاسبه تاثیر آن بر افزایش تولیدات کشاورزی انجام گرفته و بر این اساس پیش‌بینی می‌شود رشد ضریب مکانیزاسیون در سال‌های آینده از شتاب بسیار بیشتری برخوردار شود. در همین راستا تامین سالانه تراکتور از ۱۶۹۸۰ دستگاه در سال ۸۳ به ۲۷۸۳۵ دستگاه در سال ۸۶ و در مجموع موجودی تراکتورها از ۱۰۸۵۲۷ دستگاه در سال ۸۳ به ۱۵۸۰۱۷ دستگاه با احتساب عمر مفید ۱۳ سال در سال ۸۶ رسید. تامین سالانه کمباین نیز از ۷۰۱ دستگاه در سال ۸۳ به ۸۴۶ دستگاه در سال ۸۶ رسید و در مجموع موجودی کمباین‌ها نیز از ۴۸۱۸ دستگاه در سال ۸۳ به ۶۲۲۵ دستگاه با احتساب عمر مفید ۱۳ سال در سال ۸۶ افزایش پیدا کرد.

اجرای روش‌های خاک ورزی حفاظتی بر پایه اصول علمی برای اولین بار در سطح کشور از سال ۱۳۸۶ آغاز و در سال ۸۷ به حدود ۲۰ هزار هکتار در ۱۷ استان افزایش پیدا کرد. هدف از اجرای این روش‌ها نیز کاهش فرسایش، کاهش مصرف سوخت و انرژی، زمان و کارگر در عملیات آماده سازی زمین و کاشت و همچنین بهره‌وری هر چه بیشتر از نزولات جوی و آبیاری، حفظ رطوبت در خاک، کاهش

تخیر، جلوگیری از ایجاد روان آب و کاهش هزینه‌های آماده سازی اراضی برای کشت بوده است.

صنایع تبدیلی و تکمیلی

جدول روند تامین تراکتور و کمباین و موجودی آن‌ها با عمر مفید ۱۳ سال

سال	تراکتور		کمباین	
	تامین شده	موجودی	تامین شده	موجودی
۸۳	۱۶۹۸۰	۱۰۸۵۲۷	۷۰۱	۴۸۱۸
۸۴	۲۰۲۵۰	۱۲۰۵۲۱	۱۰۲۳	۵۳۰۷
۸۵	۲۱۱۸۹	۱۳۴۳۹۹	۱۱۶۵	۵۹۹۲
۸۶	۲۷۸۳۵	۱۵۸۰۱۷	۸۴۶	۶۷۲۵

- افزایش فرآوری محصولات کشاورزی به میزان ۸/۹ میلیون تن (با میانگین افزایش فرآوری سالانه حدود ۳ میلیون تن در سال)

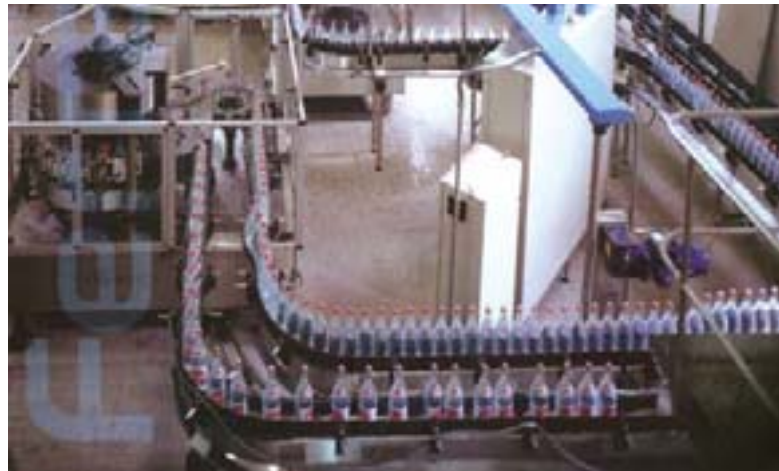
- این اقدام باعث گردید ارزش صادرات محصولات فرآوری شده در طول سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ نقش بسیار مؤثری در کاهش ضایعات در محصولات کشاورزی داشته است و با یک رشد خیره کننده از ۱۷۵ میلیون دلار در سال ۸۳ به بیش از ۷۰۰ میلیون دلار در سال ۱۳۸۷ رسید.

- برای تحقق دستاوردهای فوق، تعداد مجوزهای صادره برای ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی از ۲۱۳۴ فقره در دوره ۸۳-۱۳۸۱ با ۴۰۰ درصد افزایش به ۹۴۱۲ فقره و تعداد پروانه های بهره برداری از این صنایع نیز از ۷۷۷ فقره در دوره ۸۳-۱۳۸۱ با ۲۰۰ درصد افزایش به ۱۶۳۲ فقره در دوره ۸۶-۱۳۸۴ رسید. همچنین مجموع اشتغال حاصله از پروانه‌های بهره‌برداری از تعداد ۱۰ هزار نفر در دوره ۸۳-۱۳۸۱ با ۱۰۰ درصد افزایش به بیش از ۲۰ هزار نفر در دوره ۸۶-۱۳۸۴ بالغ گردید.

- فعالیت واحدهای مذکور عمدتاً در زمینه صنایع لبنیات، کشتارگاههای صنعتی دام و طیور و فرآوری و بسته‌بندی انواع میوه و سبزی و غیره می‌باشد.

توسعه صندوق‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی

تعداد صندوق‌های توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی از ۶ صندوق با سرمایه کمتر از ۷۰ میلیارد ریال در سال ۸۴ به ۲۹ صندوق استانی و ۴ صندوق ملی با سرمایه بیش از ۷۰۰ میلیارد ریال در سال ۸۷ رسید. این صندوق‌ها بیش از ۳ هزار تشکل بخش کشاورزی و یک میلیون و ۵۰۰ هزار بهره‌بردار را تحت پوشش قرار می‌دهند و قرار است تا سال پایانی برنامه پنجم سرمایه آنها به حدود

۱۲ هزار میلیارد ریال افزایش یابد.

صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه بخش کشاورزی در ظرف زمانی حداکثر ۴۸ ساعت و با نرخ سود کارمزد حداکثر ۴ درصد و به روش تضامنی به کشاورزان وام دهند. این صندوقها که تاکنون توانسته‌اند حدود ۳ هزار میلیارد ریال تسهیلات برای بهره برداران کشاورزی پرداخت نمایند.

بیمه محصولات کشاورزی و دامی

در طول سه سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ میزان سرمایه صندوق بیمه محصولات کشاورزی از ۵۰ میلیارد تومان به بیش از ۲۳۰ میلیارد تومان افزایش یافت. یکی از راههای موثر برای حمایت از کشاورزان پرتلاش در بحران‌های طبیعی خشکسالی، سرمازدگی و... که خسارت‌های جبران‌ناپذیری را بر این بخش تحمیل می‌کند پوشش سطح بیمه بخش کشاورزی است که در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۷ تحولات مناسبی در ابعاد مختلف اجرائی و کشاورزان زیر پوشش در حوزه بیمه محصولات کشاورزی ایجاد شده و دستاوردهای زیر را به همراه داشته است:

- افزایش تعداد بهره برداران طرف قرارداد از ۱/۲ میلیون نفر در سال ۱۳۸۳ به بیش از ۱/۸ میلیون نفر در سال ۱۳۸۷، به عبارت دیگر بیش از ۶۰۰ هزار نفر از کشاورزان جدید از بیمه محصولات بهره مند گردیده‌اند.

- تعداد محصولات کشاورزی تحت پوشش از ۶۵ محصول در سال ۱۳۸۳ به یکصد محصول و فعالیت کشاورزی در سال ۱۳۸۷ افزایش پیدا کرد. که حاکی از یک رشد قابل توجه می‌باشد.

- در همین راستا تعداد تعرفه های بیمه ای برای افزایش حق انتخاب کشاورزان نیز از حدود ۶۰۰ تعرفه و میزان غرامت پرداختی نیز از ۱۷۰۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ به ۲۳۴۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ افزایش پیدا کرد.

- در سال ۱۳۸۷ بیش از ۴۵۰۰ میلیارد ریال غرامت سرما و یخبندان، خشکسالی و دیگر بلاهای طبیعی پرداخت گردید که در این میان سهم دولت در تأمین بودجه صندوق بیمه محصولات کشاورزی در طول سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ بیش از ۴ برابر افزایش یافت و به ۴۳۹۰ میلیارد ریال رسید.

- در حال حاضر ۴۶ درصد اراضی زراعی، ۲۵ درصد باغات، ۱۰ درصد دام، بیش از ۷۰ درصد از طیور کشور، ۴۳ درصد از فعالیت های شیلاتی و پرورش آبزیان و حدود ۲۰ درصد از فعالیت های مرتبط با بهره برداری از منابع طبیعی کشور در مقابل مخاطرات قهری و طبیعی و عوامل خسارت‌زای محیطی تحت پوشش بیمه قرار دارند.

صندوق بیمه محصولات کشاورزی در طول سالهای اخیر تلاش نموده است از فناوری های نوین مثل R.S و G.I.S در فرآیند بیمه کشاورزی استفاده کرده و با بهره گیری از ظرفیت های بخش خصوصی بیش از ۹۵٪ بیمه گری و ۹۰٪ ارزیابی را به بیش از ۵۰۰۰ کارگزار بخش خصوصی (که از فارغ التحصیلان کشاورزی هستند) واگذار کرده است.

تعاون روستایی در بخش کشاورزی

شبکه تعاون روستایی با حضور در ۵۷ هزار و ۲۰۲ روستای کشور از ۵ هزار مرکز خرید محصولات کشاورزی، ۲/۲ میلیون تن ظرفیت انباری و نگهداری محصول در ۲ هزار و ۵۴۶ انبار و ۱۱ هزار

گردید. این دستاورد آنقدر مهم بود که به حق گفته شد ایران از نظر پاک بودن بیماری آنفلوانزا در منطقه مانند یک گل در میان انبوهی از آتش بوده است. در همین راستا، درصد شیوع برخی از بیماری‌های خطرناک و مشترک بین انسان و دام مانند سل گاوی، تب مالت و هاری در طول سال‌های اخیر کاهش چشمگیری پیدا کرده و به مرز ریشه‌کنی نزدیک شده است.

برای سرعت بخشیدن به این روند در طول سه سال گذشته بیش از ۵ هزار و ۷۵۴ مرکز بهداشتی و درمانی بخش خصوصی در سراسر کشور ایجاد شده که علاوه بر توسعه شبکه بهداشت دام در اشتغالزایی قابل ملاحظه‌ای را نیز به ویژه برای دامپزشکان به همراه داشته است برای پیشبرد طرح مزبور و در راستای هدفمند کردن یارانه‌ها ۴۰۰ میلیارد ریال یارانه دارو و درمان که عمدتاً در اختیار شرکت‌های دارویی قرار می‌گرفت، حذف گردید و به توسعه پوشش خدمات واکسیناسیون در جمعیت دام‌های روستایی و عشایری اختصاص یافت.

همچنین بیش از ۳ هزار نفر نیروی جدید کاردان، کارشناس و دکترای دامپزشکی عمومی و تخصصی در راستای اشتغال‌زایی و در قالب مراکز مستقل مایه کوبی جدید، شرکت‌های خدمات دامپزشکی ممیزی بهداشتی داروخانه، درمانگاه و مسئولان فنی و بهداشتی، اشتغال یافته‌اند.

راه‌اندازی خطوط جدید تولید دارو و واکسن، در سراسر کشور و تحقق خودکفایی ۹۵ درصدی در تولید دارو و ۷۰ درصدی در زمینه واکسن از دیگر دستاوردهای بخش دامپزشکی محسوب می‌شود. در این مدت ۷ آزمایشگاه رفرنس ملی و ۳ آزمایشگاه رفرنس بین‌المللی راه‌اندازی، تجهیز و تکمیل شده است.

همچنین افزایش ۱۲ تا ۱۴ درصدی جوجه‌ریزی در سال‌های ۸۶ و ۸۷ و کاهش ۲/۵ درصدی تلفات ناشی از بیماری‌های طیور (آنفلوانزای نیکوکاسل، برونشیت و...) و واگذاری ۱۰۰ درصد فعالیت‌های

درمانی، ۱۰۰ درصد فعالیت پیشگیری بیماری‌های طیور و ۸۰ درصد فعالیت‌های پیشگیری بیماری‌های دام به بخش خصوصی و همچنین راه‌اندازی سیستم GIS برای افزایش قابلیت‌های مبارزه و پیشگیری هدفمند علیه بیماری‌های دامی و تعمیم آن در واحدهای پرورش آبزیان و طیور نیز از جمله دستاوردهای دامپزشکی در دولت نهم به حساب می‌آید.

تهیه و تصویب آئین‌نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی و تعرفه‌های خدمات دامپزشکی بخش غیردولتی در هیئت وزیران و شورای اقتصاد، پیگیری و راه‌اندازی دبیرخانه کد حلال برای فرآورده‌های خام دامی جمهوری اسلامی ایران و پیگیری طرح و تصویب صید ذباجه در مجلس شورای اسلامی و نظارت و کنترل بهداشتی بیش از ۱۰/۵ میلیون تن فرآورده‌های دامی و رفع موانع صادراتی میگوی پرورشی به اتحادیه اروپا از دستاوردهای قابل تأمل در زیر بخش دامپزشکی

فروشگاه مصرف در سطح ۳۰ استان کشور برخوردار است.

عضویت ۵ میلیون خانوار در قالب حدود ۶ هزار شرکت تعاونی روستایی و کشاورزی و زنان و انتفاع جمعیتی نزدیک به ۲۳ میلیون نفر از روستاییان و کشاورزان کشور از خدمات این شبکه، جایگاهی منحصر به فرد برای ارائه خدمات توسط این مجموعه مردمی به وجود آورده است.

سازمان تعاون روستایی در طول سال ۱۳۸۷ بیش از ۱/۸ میلیون تن از ۱۳۱ محصول مختلف کشاورزی را به ارزش بیش از ۵۸۰ میلیارد تومان به صورت تضمینی و توافقی از کشاورزان خریداری کرد. که این میزان در مقایسه با سال قبل از آن ۲۵ درصد رشد داشت.

این سازمان تا پایان سال ۸۸ در نظر دارد با اختصاص ۲ تریلیون ریال تسهیلات بانکی از محل آیین نامه گسترش بنگاه‌های اقتصادی زود بازده و کارآفرین، یا ۳۰ اتحادیه تخصصی محصولات کشاورزی، دست کم یک اتحادیه تخصصی در هر استان در سطح کشور ایجاد کند که در این قالب ۵ اتحادیه جدید مانند اتحادیه تعاونی‌های تولیدکنندگان دانه‌های روغنی در استان گلستان، اتحادیه تعاونی کشاورزان حبوبات در استان مرکزی و اتحادیه تعاونی‌های تولیدکنندگان زرشک در خراسان جنوبی تشکیل شده است.

علاوه بر این، طرح نظام بازاریابی محصولات کشاورزی در مرحله اول برای ۵۰ محصول در حال نهایی شدن می‌باشد. همچنین بر اساس تفاهم نامه با سازمان میادین میوه و تره بار شهرداری تهران مقرر شده است ۷۰۰ غرفه در اختیار سازمان تعاون روستایی قرار گیرد که تاکنون ۲۲۰ غرفه تحویل شده است.

همکاری‌های بین‌المللی در بخش کشاورزی

– در سال‌های اخیر اقدامات گسترده‌ای برای گسترش همکاری‌ها با کشورهای مختلف در عرصه کشاورزی انجام گرفته است. این اقدامات منجر به عقد قراردادهای همکاری با بیش از ۴۰ کشور در نقاط مختلف جهان با هدف تبادل دانش‌های فنی و تحقیقاتی صادرات خدمات فنی و محصولات کشاورزی و اجرای پروژه‌های مشترک قرنطینه‌ای در مرزهای شده است.

– همچنین طراحی نقشه راه مشارکت بخش کشاورزی ایران در کشورهای آفریقایی، آمریکای جنوبی و حوزه کارابیت و کشورهای مسلمان و محروم برای سرمایه‌گذاری و استفاده از منابع تولیدی آن کشورها در ازای ارائه کمک‌های فنی و خدمات کشاورزی و همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی پیشرفته مورد پیگیری قرار گرفته است.

اجرای فاز دوم پروژه منطقه‌ای مهار تب برفکی، اجرای پروژه منطقه‌ای مدیریت و ظرفیت‌سازی برای حفظ و جبران ذخایر ماهیان خاویاری خزر و اجرای پروژه مطالعاتی بهبود تولید غلات، ایجاد شبکه بیوتکنولوژی و ارتقاء تولید بذر در منطقه آسیای میانه با اکو از جمله دیگر دستاوردهای وزارت جهاد کشاورزی در عرصه بین‌المللی در سال‌های اخیر بوده است.

کنترل بهداشت دام و سلامت غذا

در شرایطی که بیماری آنفلوانزای فوق‌حاد پرنده‌گان در طول سال‌های اخیر بسیاری از نقاط جهان از جمله تمامی کشورهای همسایه ایران را آلوده کرده و حتی تلفات انسانی به بار آورده، خوشبختانه در ایران اسلامی به لطف الهی و در سایه تلاش‌های علمی و پیشگیرانه سازمان دامپزشکی کشور هیچ گونه آلودگی در ارتباط با این بیماری در طیور صنعتی کشور و به ویژه، در سطح جامعه مشاهده نشد. البته مواردی از این بیماری در مرغان مهاجر مشاهده شد که خوشبختانه به سرعت مهار

- واگذاری بخشی از امور بررسی نمونه برداری و آزمایش کالاهای کشاورزی برای صادرات و واردات به بخش خصوصی
- افزایش کلینیک‌های گیاه پزشکی از ۱۷۵ مورد در سال ۸۴ به ۶۷۵ مورد در سال ۸۷
- کاهش مصرف سموم شیمیایی از ۲۵ هزار و ۸۰۰ تن در سال ۸۳ به ۱۶ هزار و ۷۰۰ تن در سال ۸۷

بهبود شاخص‌های توسعه مناطق عشایری

از ابتدای برنامه اول تا پایان برنامه سوم توسعه، یعنی در طول ۱۵ سال در حدود ۲۵ هزار خانوار عشایری به صورت خودجوش و ۲۳ هزار خانوار نیز به صورت هدایتی اسکان داده شدند اما در سه ساله اول برنامه چهارم توسعه (۸۶-۱۳۸۴)

- به تنهایی بیش از ۱۲ هزار خانوار عشایری اسکان داده شدند. براساس آخرین سرشماری عشایر کوچنده کشور، در حال حاضر ۲۱۸ هزار خانوار عشایری با جمعیتی بالغ بر یک میلیون و ۲۲۱ هزار نفر در کشور زندگی می‌کنند. در سه سال اخیر به منظور تهیه نهاده‌های موردنیاز عشایر برای تولید و خرید محصولات تولیدی و توزیع و عرضه آن در بازار مصرف، گسترش اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی عشایر مورد توجه قرار گرفته به طوری که تاکنون ۱۷ واحد تولید کنستانتتره به منظور افزایش کیفیت خوراک دام عشایر در ۱۰ استان عشایری به ظرفیت تقریبی ۲۰۰ هزارتن احداث شده است. علاوه بر شرکت پشتیبانی امور دام، تاکنون ۱۶۰ هزار راس دام عشایر نیز توسط اتحادیه‌های عشایری و عمدتاً در مناطق خشکسالی زده خریداری شده است. همچنین در سه سال اخیر تلاش شده فعالیت‌های مربوط به امور اقتصادی عشایر از طریق اتحادیه‌ها و شرکت‌های عشایری انجام گیرد و به ویژه به فرزندان تحصیل کرده آنان واگذار شود. تشکیل صندوق‌های حمایت از زنان عشایری، جایگزینی دام‌های بزرگ به جای دام‌های کوچک، ساماندهی کوچ و اسکان عشایر از دیگر اقدامات در مناطق عشایری است. در حال حاضر ۳۰ درصد جمعیت دامی عشایر تحت پوشش بیمه محصولات کشاورزی قرار دارند.

میزان تولید محصولات دامی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶

ارقام: هزار تن

شرح	سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۸۶
گوشت قرمز	۸۰۰	۸۲۹	۸۹۰
گوشت مرغ	۱۲۳۷	۱۳۶۰/۴	۱۵۰۷
تخم مرغ	۷۵۸/۶	۶۷۷	۷۵۰
شیر	۷۱۷۹	۷۷۴۱	۸۹۰۰
عسل	۳۴/۷	۳۶	۴۷

وضعیت تولید فرآورده‌ها در حوزه شیلات و در زیر بخش های صید و آبی پروری به شرح زیر است.

ارقام: تن

شرح	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
صید در آب‌های شمال	۴۴۸۸۷	۴۶۴۲۵	۳۳۰۰۰
صید در آب‌های جنوب	۳۳۴۹۲	۳۷۴۴۷	۳۹۴۴۵۱
آبی پروری در آب‌های داخلی	۱۳۴۱۸۰	۱۵۴۶۷۸	۲۰۲۸۸۱
جمع	۵۲۵۵۹	۵۷۵۵۶۰	۶۳۰۳۳۲

محسوب می‌شود.

حفظ نباتات و سلامت تولید

- رویکرد وزارت جهاد کشاورزی همواره حفظ تولید از گزند عوامل خسارت زا با لحاظ تولید محصول سالم می‌باشد، در طول سال‌های اخیر برای تحقق این امر مهم سعی شده است استفاده از سم پاشی که تاکنون اولین راه حل بوده است به آخرین راه کار تبدیل شود. در این راستا اقدامات زیر به انجام رسیده است. - ثبت ۱۰ عامل جدید برای مبارزه غیرشیمیایی با آفات محصولات گلخانه‌ای و سبزی و صیفی (لازم به ذکر است که طی تمامی سال‌های گذشته جمعاً ۷ عامل بیولوژیک در کشور به ثبت رسیده بود)

- افزایش ۱۰۲ درصدی مبارزه بیولوژیک با آفات گیاهی از ۹۴ هزار هکتار در سال ۱۳۸۴ به ۲۰۴ هزار هکتار در سال ۱۳۸۷

- کنترل ۱۰۰ درصدی آفات باغات چای با اعمال مبارزه بیولوژیک و تولید محصول ۱۰۰ درصد سالم

- توسعه ۱۴۷ درصدی انسکتاریوم‌ها (مراکز تولید عوامل بیولوژیک) و واگذاری ۱۰۰ درصدی آنها به بخش خصوصی

- افزایش ۴۵۰ درصدی مدیریت کنترل تلفیقی با استفاده از مواد و تجهیزات غیرشیمیایی از سطح ۲۰۰ هزار هکتار در سال ۱۳۸۴ به سطح ۹۰۰ هزار هکتار در سال ۱۳۸۷

- حذف کامل سم پاشی هوایی در سن غلات در سال ۱۳۸۴ در سطح حدود ۱ میلیون هکتار انجام می‌گرفت که در سال ۱۳۸۵ به صفر رسید.

- حذف یارانه مستقیم سموم بعد از ۲۸ سال و هدفمند کردن حدود ۱۳۰ میلیون دلار یارانه سالیانه و اختصاص بخشی از آن به کاربرد روش‌های غیرشیمیایی و بیولوژیک

- اقدام در جهت حذف ۸ قلم سموم پرخطر مورد مصرف کشاورزی

- کاهش مبارزه شیمیایی در مزارع غلات بر علیه سن غلات از بیش از ۱/۷ میلیون هکتار در سال ۸۴ به کمتر از ۹۰۰ هزار هکتار در سال ۸۷ - تحت پوشش قراردادن تمامی مبادی ورودی و خروجی کشور در عملیات قرنطینه گیاهی